

PROFESINIS ORIENTAVIMAS LIETUVOJE: KOKYBINĖS IŽVALGOS

Kokybinio tyrimo metu atlikti interviu su profesinio orientavimo (PO) suinteresuotomis šalimis: PO politikos formuotojais, paslaugų tiekėjais ir paslaugų gavėjais. Čia pateikiama interviu metu gauta ir į temas sugrupuota įvairialypė informacija – **įžvalgos, kurios atspindi** (kartais skirtingą) **PO suinteresuotų šalių nuomonę** apie esamus iššūkius PO srityje ir ateities PO viziją.

Aurimas Gumbrys, Diana Česonytė,
Marija Norvaišaitė, Paulius Simanavičius,
2018

Kurk
Lietuvai

IŠŠŪKIAI PO SRITYJE: SISTEMOS FRAGMENTIŠKUMAS

REIKALINGA AIŠKI POLITINĖ POZICIJA IR PRIORITETIZAVIMAS

- Nėra aiškios politinės pozicijos PO klausimu;
- Nėra vieningos valstybės strategijos, diktuojančios konkrečius darbo rinkos poreikius;
- Daugumai institucijų PO šiai dienai nėra prioritetinga veiklos sritis, kas dažnai lemia finansavimo stygių;
- Strategija ir esantis modelis reikalauja atnaujinimo;

NĖRA VIENINGOS PASLAUGŲ SISTEMOS BEI TRŪKSTA KOORDINAVIMO

- Nėra koordinuojančio organo, nėra vienodos metodikos;
- Bendra ministerijų atsakomybė - niekas neatsakingas;
- Vieningos sistemos trūkumas;
- Problema, kad nėra sistemos, t.y. ryšių švietimo sistemoje, trūksta kalbėjimosi tarp institucijų;
- Nėra bendradarbiaujama su LDB;
- Trūksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo: nėra aiškus atskirų institucijų rolių ir atsakomybių pasiskirstymas;
- Nėra bendros vizijos dėl KS veikimo lokacijos (mokyklose, savivaldybėse, atskiruose centruose);

PO PASLAUGŲ TRŪKUMAS REGIONUOSE IR MAŽOSE MOKYKLOSE

- Nedirbama su regionais PO veikloje;
- LMNŠC UKS veikla nėra vykdoma nacionaliniu mastu, daugiausia veiklų Vilniuje;
- PO veiklos nėra atliekamos mažuose mokyklose arba regionuose. mažesni Lietuvos miesteliai ir mokyklos negauna reikiamų PO veiklų. Mažesnės PO galimybės regionuose;
- Bendradarbiavimas vyksta daugiausia Vilniuje;
- Nepakankamas savivaldybių aktyvumas - tik 25% kiek aktyvesnės PO srityje;
- Mokyklose PO paslaugos teikiamos fragmentiškai - mažai kur mokyklose yra konsultantai;

NEEFEKTYVI PO STEBĖSENA

- Trūksta PO stebėsenos Lietuvoje;
  - Duomenų patikimumo trūkumas;
  - Kaip įrodyti, kad paslaugų reikia?;
  - Nėra ikimokyklinio PO stebėsenos;
  - PO projektų bėda: kiekybiniai rodikliai yra svarbesni nei kokybiniai;
  - Mokyklos baiminasi išorinio vertinimo ir neretai veiktas tik apibūdina taip, kad atitiktų vertinamus rodiklius;
  - Trūksta atskirų institucijų vykdomų veiklų inventorizacijos;
-

IŠŠŪKIAI PO SRITYJE: KARJEROS SPECIALISTO (KS) VAIDMUO

NESKIRIAMOS LĖŠOS KS IR KITŲ PO DARBUOTOJŲ ETATAMS

- Viskas laikosi ant entuziastų, pamokos reikalauja daug pasiruošimo. Mažėja šios srities prestižas, po PIT įvedimo atsiradęs įkvėpimas gęsta;
- Konsultantų darbas PM nulemtas žmogiškojo faktoriaus, dirbama savanoriškai, mokykla neskiria papildomų pinigų;
- Karjeros konsultantai veikiantys mokyklose "nuvaginėja" laiką iš kitų darbų (neskiriama pakankamai resursų);
- Daugelyje mokyklų nėra rimtai žiūrima į PO veiklą, nėra skiriamas pakankamas finansavimas ir nėra suteikiamas kokybiškas mokymas ir palaikymas šios veiklos organizavimui;
- Dalis savivaldybių pasyviai kalba PO tema, kadangi turi nepakankamai etatų sužiūrėti visas opias sritis ir PO lieka neprioritetinių veiklų sąrašuose;

KS TENKA PER DIDELIS DARBO KRŪVIS

- Didelis krūvis, didelė žmonių rotacija, KS trūksta išteklių/pajėgumų;
- KS trūkumas - vienam etatui net 4659 mokiniai (planuota 500 - 800);
- Vienam KS kokybiškam darbui atlikti trūksta etatų (šiuo metu vidutiškai 1KS - dirba 0,08 etato);
- Paslaugų viešinimas nereikalingas – yra mokyklų ratas su kuriomis bendradarbiaujama, kitoms nelieka išteklių;
- Individualių konsultacijų kiekvienam moksleiviui nereikia, tačiau neturint etatų tokiai veiklai išvis nėra skiriama laiko;

NEUŽTIKRINAMAS KS KVALIFIKACIJOS KĖLIMAS

- Nėra KS pareigybės aprašo ir to pasekoje nėra bendro sutarimo dėl kvalifikacinių reikalavimų;
- KS nesuteikiama tinkama kvalifikacija bei priemonės: KS kompetencijos nėra tobulinamos sistemiškai - kai kur organizuoja savivaldybė, kitur per LMNŠC ar tobulinamasi savarankiškai;
- Tik 13% KS turi karjeros ugdymo kvalifikaciją;
- Nėra aiški metodika, pagal kurią KS turėtų dirbti;
- KS (ypatingai regioninėse mokyklose) trūksta mokymų kvalifikuotam ir efektyviam paslaugų tiekimui užtikrinti;
- Kvalifikacijos kėlimo Lietuvoje (nėra specializuotų kursų ir pan.). Kas pusę metų reikia atsinaujinti darbo rinkos suvokimą (asmeniškai domėtis apie pačią darbo rinką: tendencijas, besikeičiančias technologijas ir pan.);
- Trūksta mokymų kaip integruoti lyčių lygybę (į PO) darželiuose;

IŠŠŪKIAI PO SRITYJE: TEIKIAMOS PASLAUGOS IR JŲ GAVĖJAI

PO PASLAUGŲ METODIŠKUMO IR TĚSTINUMO TRŪKUMAS

- PO pilnai priklauso nuo individualiŲ mokytojų;
- PO lemia pedagogo meistriškumas;
- Privačios iniciatyvos nesivadovauja sukurtomis metodikomis, o kuria naujas;
- Niekas neskaito turimos PO veiklŲ medžiagos;
- Metodikos reikalauja peržiūrėjimo ir atnaujinimo;
- PO akcentuojamas ugdymas karjerai, ne darbo rinkos poreikiai;
- PO trūksta veiklos tęstinumo;
- Visuomenei nepakanka kompetencijų interpretuoti švietimo ir darbo rinkos stebėsenos duomenų;
- Karjeros centrai nesuteikia jokių paslaugų po studijų baigimo;

PAPLITĚS NEVIENALYTIS METODIKŲ IR PRIEMONIŲ TAIKYMAS

- Mokiniai pasigenda individualiŲ konsultacijų su KS;
- Mėgsta testus labiau nei interviu, ir kai juos daro sistema, o ne konsultantas (būna sąžiningesni su kompiuteriu);
- Konsultacijų metu būtina pasakyti vaikams, jog bus laikomasi konfidencialumo. Tai juos motyvuoja atsiverti;
- Pasiteisina profesinio informavimo BU mokyklose dalis vykdoma pasitelkiant PM mokinius: “mokiniai kalba mokiniams, jie labiau girdi mokinius”;
- Mažas studentų susidomėjimas veiklinimu, net jei ateina geros įmonės, alumni;

DIDELĖ KLIENTŲ POREIKIŲ ĮVAIROVĖ AMŲIAUS GRUPIŲ VIDUJE

- Klientai – skirtingo lygio specialistai (suaugusieji);
  - Labai skirtingas klientų brandos lygis, dalis labai tikslingai žino (teirasi detalių kaip geriau pateikti savo CV), o kiti per 10 metų dar neapsisprendė;
  - Neretai turi “kamšyti” bendrojo ugdymo PO spragas;
  - (Konsultantai dirba su skirtingo PO lygmens klientais) Jaučiasi skirtumas tarp mokinių, kurie mokyklose turėjo kokias karjeros ugdymo konsultacijas;
  - Mokiniams trūksta žinių apie specialybes, svarbus veiklinimas;
  - Jaunimui trūksta “minkštųjų” kompetencijų, vyresnio amžiaus asmenims – IT ir kalbinių įgūdžių (užsienio k., liet.k.);
-

PO ATEITIES VIZIJA: EFEKTYVI PASLAUGŲ TEIKIMO SISTEMA

PO VEIKLŲ PRASMĖ – ŽINOMAS TIKSLAS IR JUO SEKAMA

- Įgyvendinant PO, svarbu žinoti, kokio rezultato siekiama;
- Prioritetas – asmens ugdymas, ne darbo rinkos paklausa;
- Svarbu skleisti darbo rinkos informaciją, kurią sudarytų Investuok Lietuvoje tendencijos, MOSTOS informacija apie tendencijas ir galimybes, visos NVO – paslaugų galimybės, kiti ištekliai;
- Svarbu kalbėti ne apie konkrečias profesijas, o apie karjeros kryptis;

PO – ANKSTYVAS IR TRUNKANTIS VISĄ GYVENIMĄ

- Idealus PO: Pradedamas darželyje, integruojamas visuose amžiaus tarpsniuose;
- Mokymasis visą gyvenimą prasideda nuo 1kl.;
- Didžiausiais indėlis reikalingas mokyklose;

PO PASLAUGOS SISTEMIŠKOS

- Svarbus strategavimas ir visos valstybės, ir savivaldybės lygmeniu;
- Savivaldybių bei mokyklos vadovybės vaidmuo itin svarbus;
- Neužtenka tėvų požiūrio, reikalinga sistema;

VYKDOMA KOKYBIŠKA STEBĖSENA IR VIEŠINIMAS

- Svarbus nuolatiniais tyrimais grįstas poreikių patenkinimas;
- Grįžtamojo ryšio teikimas – esminis paslaugų vertinimo elementas (tiek individo, tiek verslo);
- LMNŠC ir AIKOS turėtų dirbti kartu vykdydami stebėseną;
- Svarbu rūpintis PO paslaugų krypties poreikio išsiaiškinimu mokykloje, informacijos apie ugdymo karjerai paslaugas tinklalapyje nuolatiniu atnaujinimu;

UŽTIKRINAMA AUKŠTA KARJEROS SPECIALISTŲ KVALIFIKACIJA BEI SUBALANSUOTAS KRŪVIS

- Svarbiausias paslaugų elementas yra konsultantų darbas;
  - Reikalingas nuoseklus KS kvalifikacijos kėlimas;
  - Turi būti konsultantas kuris organizuotų ir kitų specialistų darbą;
  - Aukštai kvalifikacijai turi būti skiriamos lėšos ir priemonės;
  - Turėtų būti užtikrintos šių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo galimybės;
  - Galėtų būti sukurtas karjeros portalas, kuriame būtų galima būtų pasisemti informacijos dėl metodų ir pan.;
  - Pamokai ir paslaugoms įgyvendinti reikėtų: iki 700 mokinių reiktų vieno etato, virš 700 – atitinkamai daugiau etatų (720 mokinių – du etatai);
-

PO ATEITIES VIZIJA: KOKYBIŠKOS IR VISAPUSĖS PASLAUGOS

PASLAUGOS TEIKIAMOS PROFESIONALŲ GRUPĖS

- PO turi būti grupinis darbas - KS, psichologai ir t.t.;
- PO nėra tik KS darbas, tai turi būti visos mokyklos komandos darbas;

INTENSYVUS VERSLO IR KITŲ PARTNERIŲ ĮTRAUKIMAS

- PO negali būti vykdomas be socialinių partnerių, turi būti aiškiai apibrėžtas santykis tarp institucijos (pvz. mokyklos) ir soc. partnerio;
- Skatintina ir numatoma glaudesnė ir didesnė partnerystė su verslo atstovais, svarbūs švietimo renginiai darbdaviams;
- Svarbu parodyti tėvams dalyvavimo mokyklos veikloje prasmę, subalansuoti tėvų sprendimų priėmimo validumą, parodyti jiems vertę ir jų patariamojo indėlio svarį;

PO PASLAUGOS TEIKIAMOS PAGAL ŠIUOS PRINCIPUS

- Šios paslaugos turi būti pasiekiamos ir prieinamos visiems, tačiau tikrai ne visi privalo jomis naudotis;
- Svarbiausia žiūrėti į klientą kaip į potencialą, matyti jo galimybes įgyti kompetencijas;
- PO veiklos turi būti tikslingos ir orientuotos į praktiškas veiklas;
- Svarbu, kad tai būtų nuolatinis procesas, vykėtų tiesioginis proaktyvus bendravimas tarp karjeros specialisto ir kliento,
- Visos paslaugos turi būti prieinamos patogioje vietoje (dažnai dėl logistikos asmenys nėra linkę atvykti į paslaugų teikimo vietą);
- Karjeros konsultavimas yra viena viso ko dalis, tačiau labai svarbu asmeninis indėlis ir susidomėjimas (reikėtų vengti priverstinumo teikiant šias paslaugas);
- Reikalingas intensyvus veiklinimas - praktika;

TEIKIAMOS PASITEISINUSIOS PO PASLAUGOS

- Testai, konsultacijos, bei kiti metodai prisidėjo prie ateities karjeros pasirinkimo – šią patirtį vertina labai teigiamai;
  - Palankiai vertinami renginiai, kurių metu pristatomas platus specialybių spektras ir vyksta daug motyvacinių paskaitų, seminarų;
  - Renginiai, kurie parodo sėkmės/nesėkmės istorijas yra ypač naudingi mokiniams, todėl teigiamai vertinami;
  - Mokiniai teigiamai vertina esamų studentų pasidalinimus savo patirtimi apie pasirinktas studijas ir karjeros kelią;
  - Moksleiviams studentai daro didelę įtaką – geriausia per pavyzdį;
  - Labai palankiai vertinama galimybė apsilankyti darbo vietose pagal studijuojamą specialybę;
-

PO ATEITIES VIZIJA: PASLAUGŲ PLĖTRA

PO VEIKLŲ PROGRESAS: NAUJŲ/KITOKIŲ PASLAUGŲ POREIKIS

- Reikalingos virtualios ir nuolatinės paslaugos;
  - Didelė dalis PO paslaugų galėtų būti nuotolinės/ skaitmeninės;
  - Informavimas galėtų būti teikiamas internetu, tačiau bendrųjų kompetencijų ugdymui reikia gyvo kontakto;
  - Į nacionalinę mokyklų programą galėtų būti įdiegta atskira pasirenkama pamoka ugdymo karjerai tema, o KS atliktų koordinacinį vaidmenį;
  - Ugdymo karjerai pamoka galėtų būti kaip pasirenkamas dalykas, kuris galėtų apimti 1 mokymosi pusmečio 40 val. (1 kartą per savaitę);
  - Nereikia atskiro studijų dalyko ir tai neturi būti integruojama į studijų procesą, o gali būti studijų pagalbos dalis;
  - Ypač trūksta pamokų, informacijos ir diskusijų apie tai, ką reiškia būti IT specialistu, žurnalistu ar kitos srities atstovu;
  - Idealyje sistemoje turėtų būti kuo daugiau individualių pokalbių bei nuolatinis KS kontaktas su mokiniais, o paslaugos galėtų būti prieinamos 1 kartą į savaitę;
  - Išreikštas noras konsultacijų metu atlikti 1 testą ir turėti 1val. individualią konsultaciją;
  - Tik bandydamas specialybes gali atrasti sau labiausiai tinkančią profesiją – ieškojimą siūlo pradėti nuo 15-16 metų ir tame procese labai vertina išorės pagalbą - vyresniųjų studentų, konsultantų, tėvų rekomendacijas, įžvalgas, palaikymą;
  - Yra reikalingos darbo mugės apie vasaros darbą;
-